

หัวข้อวิทยานิพนธ์	แนวทางการบริหารการสร้างประติมากรรมสลักหิน สำหรับกรมศิลปากร: กรณีศึกษาเมืองคาร์ราว่า อิตาลี Management of Stone Sculpture group for the Fine Arts Department : Case study on Carrara, Italy
ชื่อผู้เขียน	นายพงษ์พันธ์ จันทนัมภูระ Mr.Pongpan Chantanamattha
แผนกวิชา/คณะ	สาขาการบริหารงานวัฒนธรรม วิทยาลัยนวัตกรรม มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์	ดร. อภิญญา บัศคาลา อรุณนภาพร
ปีการศึกษา	2552

บทสรุป

กลุ่มประติมากรรม กรมศิลปากร เป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่โดยตรงในการสร้างสรรค์และอนุรักษ์ผลงานประติมากรรมของประเทศอาทิเช่น พระพุทธรูป ประติมากรรมอนุสาวรีย์ และประติมากรรมร่วมสมัย ในช่วงเวลาที่ผ่านมาตั้งแต่มีการออกแบบสร้างผลงานประติมากรรมอย่างชาวอิตาเลียนโดยการนำมาของศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี เป็นเวลากว่า 80 ปี การสร้างผลงานประติมากรรมของกลุ่มประติมากรรมก็ยังคงมีลักษณะเช่นเดิมจนทำให้เกิดรูปแบบตายตัวของการใช้วัสดุสำหรับสร้างผลงานอนุสาวรีย์คือการปั้นและการหล่อโลหะผสมจนเป็นที่เคยชินของผู้พบเห็นทั่วไป

การสร้างผลงานประติมากรรมสามารถใช้วัสดุได้หลากหลายตามท้องถิ่นนั้นๆ ในกรณีของประเทศไทยมีแร่ธาตุที่เหมาะสมสำหรับการหล่อโลหะผสมทองแดงอีกทั้งมีช่างผู้ชำนาญเฉพาะด้านตั้งเห็นจากผลงานการปั้นหล่อพระพุทธรูปในสมัยต่างๆ เช่น สมัยสุโขทัย และอยุธยาเป็นต้น ในปัจจุบันมีการค้นพบแหล่งหินอ่อน หินทราย และหินแกรนิต ในประเทศสามารถนำมาสร้างผลงานประติมากรรมได้ ประกอบกับประติมากรที่มีความสนใจสร้างผลงานด้วยหินได้รับการศึกษาด้านการสลักหินเพิ่มมากขึ้น จนถือว่ามีความพร้อมมากพอที่จะสร้างผลงานประติมากรรมหินให้เกิดขึ้นในประเทศไทย

การทำวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษาแนวการบริหารจัดการการสร้างผลงานประติมากรรมหิน รวมถึงการนำไปสู่การจัดตั้งกลุ่มงานสลักหิน สังกัดกลุ่มประติมากรรมเพื่อเป็น

ความคล่องตัวในการบริหารงาน โดยมีขอบเขตการวิจัยอยู่ที่การใช้ข้อมูลการบริหารจัดการของกลุ่มประติมากรรม กรมศิลปากร เปรียบเทียบกับ กลุ่มกิจการที่ทำการบริหารจัดการการสร้างประติมากรรมสลักหินในเมืองคาร์รา่า ประเทศอิตาลี โดยคาดว่าจะได้รับแนวทางการบริหารจัดการที่เป็นประโยชน์กับกลุ่มประติมากรรมและเพื่อการบริหารจัดการองค์กรใหม่คือกลุ่มสลักหิน การศึกษาแนวทางการบริหารจัดการมีความจำเป็นที่ต้องใช้แนวคิดและทฤษฎีต่างๆ เช่น แนวคิดด้านความหมายของศิลปะและทัศนศิลป์แสดงให้เห็นถึงแนวคิดและความหมายของศิลปะประเภทต่างๆว่ามีความแตกต่างกันอย่างไร โดยเน้นไปที่ประติมากรรมประเภทต่างๆที่แบ่งตามลักษณะงานเช่นประติมากรรมประเภทลอยตัว ฐานสูงและฐานต่ำ อีกทั้งสามารถแบ่งได้ตามชนิดของวัสดุเช่นประติมากรรมหล่อโลหะและประติมากรรมสลักหิน เป็นต้น

ประวัติศาสตร์ศิลป์ไทยเป็นการศึกษาแนวคิดทางประวัติศาสตร์ศิลปะในประเทศไทยเพื่อเรียนรู้ว่าการเริ่มต้นของศิลปะสมัยใหม่และการสร้างประติมากรรมอนุสาวรีย์ได้เริ่มต้นเมื่อ ศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี ได้นำวิชาศิลปะตะวันตกเข้ามาเผยแพร่ในประเทศไทยในสมัย พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว และได้นำวิชาการสร้างประติมากรรมอนุสาวรีย์เข้ามาเผยแพร่ในกรมศิลปากรเป็นครั้งแรก ศิลปะกับสังคมไทยเป็นแนวคิดที่สำคัญที่ทำให้รู้ว่าการประติมากรรมควรทำหน้าที่ร่วมกับสภาพแวดล้อมทางสังคมเพื่อผลสะท้อนที่ดีกลับคืนสู่สังคม

แนวคิดทฤษฎีผลประโยชน์สาธารณะเป็นการศึกษาแนวคิดเรื่องแนวทางการบริหารราชการเพื่อทำให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับสาธารณะชน การบริหารเป็นการศึกษาองค์ประกอบของการบริหารเช่น การจัดองค์กร การวางแผนการทำงาน การสั่งการและการควบคุมการทำงาน ตลอดจนคุณภาพผลงานเพื่อเป็นแนวทางในการบริหารงานของการวิจัย ความหมายและแนวคิดเกี่ยวกับการตลาดและการประชาสัมพันธ์เป็นการศึกษาแนวคิดของนักวิชาการด้านการตลาดเพื่อเป็นการกระตุ้นการทำการตลาดและการประชาสัมพันธ์เพื่อเป็นการดำเนินงานเชิงรุกสำหรับหน่วยงานราชการ แนวคิดด้านเศรษฐกิจสร้างสรรค์เป็นการศึกษาเพื่อเป็นการตอบสนองนโยบายของรัฐบาลที่ต้องการให้มีการสร้างสรรค์ทางด้านศิลปวัฒนธรรมเพื่อเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจและสังคม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเป็นการศึกษาเอกสาร งานวิจัยที่ได้อ้างอิงถึงการทำงานประติมากรรม สิ่งแวดล้อมและการสร้างประติมากรรมสลักหิน

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการทำวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้การประเมินผลด้วยวิธีการสัมภาษณ์ผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจเรื่องการบริหารจัดการ หรือการสร้างผลงานประติมากรรม โดยแบ่งผู้ให้สัมภาษณ์ออกเป็น 3 กลุ่ม กลุ่มผู้ปฏิบัติงานเพื่อเป็นกลุ่มที่จะให้ข้อมูลในเรื่องแนวทางการสร้างผลงานในมุมมองของผู้ปฏิบัติงานจริงและสังกัดกลุ่มประติมากรรม กลุ่มผู้สนับสนุนการสร้าง

ผลงานคือกลุ่มผู้ที่สนับสนุนการสร้างด้วยการให้ข้อมูล การพิจารณาผลงานเพื่อทำให้ได้ผลงานที่มีคุณภาพสูงสุด และกลุ่มผู้ว่าจ้างเป็นกลุ่มข้าราชการ และผู้บริหารองค์กรเอกชนดำรงตำแหน่งผู้บริหารระดับผู้อำนวยการเพราะเป็นผู้มีอำนาจตัดสินใจที่จะสร้างผลงานประติมากรรมในองค์กร

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลทำให้พบว่าการบริหารการสร้างผลงานประติมากรรมสลักหินสำหรับกรมศิลปากรเป็นเรื่องที่เป็นไปได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเหตุปัจจัยต่างดังนี้

1. การใช้หลักการตลาดประชาสัมพันธ์เพื่อการเข้าถึงกลุ่มผู้สนับสนุนค่าใช้จ่ายกลุ่มผู้ว่าจ้าง
2. การสร้างบุคลากรเพื่อทำหน้าที่บริหารงานและปฏิบัติงานเฉพาะด้านต้องเป็นผู้ที่เล็งเห็นความสำคัญของการใช้หินและต้องมีความสามัคคีจึงจะสร้างให้เกิดองค์กรที่แข็งแกร่งได้
3. การสร้างแนวร่วมทั้งภาครัฐและภาคเอกชนหรือผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องกับหิน และการรวมกลุ่มกันของประติมากรที่สร้างผลงานประติมากรรมหินเพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนความรู้และช่วยเหลือกันในการพัฒนาการทำงานสลักหินให้เป็นที่รู้จักของสังคม
4. การสร้างผลงานที่มีการควบคุมค่าใช้จ่ายและเวลาให้เป็นไปตามที่ได้กำหนดไว้และถ้าสามารถทำให้ผลงานเสร็จเร็วกว่ากำหนดได้ก็จะทำให้ตอบสนองของความพึงพอใจของผู้ว่าจ้างได้มากขึ้น
5. การดูแลเอาใจใส่ผลงานหลังการติดตั้งอย่างสม่ำเสมอจะเป็นการดูแลผลงานตลอดอายุงานซึ่งเป็นการติดตามสภาพความเปลี่ยนแปลงของผลงานที่อยู่กลางแจ้งและในอาคารว่ามีความเปลี่ยนแปลงอย่างไร จะทำให้ผู้ปฏิบัติงานเข้าใจถึง ปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นหลังสร้างผลงานสำเร็จเพื่อเป็นการเตรียมการป้องกันสภาพความเสื่อมได้ดียิ่งขึ้น

ผลที่ได้รับจากการวิจัยพบว่า ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่กว่า 95 เปอร์เซ็นต์ให้การสนับสนุนการสร้างประติมากรรมหินเพราะเป็นวัสดุที่เป็นธรรมชาติ มีความคงทนถาวร และมีความสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ โดยมีข้อเสนอแนะจากผู้ให้สัมภาษณ์ดังนี้

1. ควรสร้างผลงานตัวอย่างเพื่อแสดงให้เห็นเป็นตัวอย่างงานที่สามารถสร้างขึ้นได้
2. กลุ่มประติมากรรมสามารถตั้งราคาและระยะเวลาที่มากกว่าการสร้างประติมากรรมหล่อโลหะ

3. ควรทำการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้เห็นคุณค่าของประติมากรรมหิน

แนวคิดในการปรับปรุงโครงสร้างกลุ่มประติมากรรม

1. ย้ายกลุ่มงานช่างปั้นหุ่นและปั้นลายกลับไปสังกัดในกลุ่มปราณีตศิลป์ตามเดิม
2. การเพิ่มหน่วยงานระดับกลุ่มงาน ระดับงาน และปรับตำแหน่งบุคลากร

โดยมีการรายละเอียดการปรับเพิ่มองค์การที่สำคัญดังนี้

1. กลุ่มงานสลักหิน ทำหน้าที่ ศึกษา ค้นคว้า ออกแบบ สร้างสรรค์ผลงานประติมากรรมสลักหินตามต้นแบบที่สร้างจากกลุ่มงานประติมากรรม

1.1 งานสลักหิน (กลุ่มงานย่อย) ทำหน้าที่สร้างสรรค์ผลงานประติมากรรมหินตามต้นแบบที่มีการสร้างขึ้นโดยประติมากรผู้ออกแบบและปั้นต้นแบบจากกลุ่มงานประติมากรรม

1.2 โรงเรียนสลักหิน (กลุ่มงานย่อย) อยู่ในกลุ่มงานสลักหินเป็นสถาบันที่มีการประสานงานร่วมกันกับ ภาควิชาประติมากรรม คณะจิตรกรรมฯ มหาวิทยาลัยศิลปากรและคณะศิลปวิจิตร สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ กรมศิลปากร ทำหน้าที่ ฝึกอบรมและสร้างบุคลากรทดแทนให้กลุ่มสลักหิน โดยการจัดฝึกอบรมให้กับนักศึกษา ประชาชนทั่วไปที่มีความสนใจศึกษาวิชาประติมากรรมสลักหิน

1.3 งานติดตั้งและอนุรักษ์ประติมากรรมหิน (กลุ่มงานย่อย) ทำหน้าที่ศึกษาวิเคราะห์ วิจัย ติดตั้ง เคลื่อนย้าย และอนุรักษ์ผลงานประติมากรรมหินที่ทำสำเร็จแล้วจากงานสลักหิน

2. กลุ่มงานวิจัยและพัฒนา ทำหน้าที่วิจัยเพื่อการพัฒนาประสิทธิผลงานประติมากรรม และทำการตลาดประชาสัมพันธ์เป็นหลัก ด้วยการเรียบเรียง เขียนและจัดทำเอกสาร ตำราที่เกี่ยวข้องกับงานประติมากรรม รวมทั้งจัดงานนิทรรศการประสานงานกับหอประติมากรรมต้นแบบ และจัดทำสื่อสารสนเทศต่างๆ

การเปรียบเทียบผลงานประติมากรรมระหว่างกลุ่มประติมากรรม ในกรมศิลปากรกับกลุ่มกิจการที่สร้างผลงานประติมากรรมในเมืองคาร์ราว่า ประเทศอิตาลี

ความสัมพันธ์ของผลงานประติมากรรมกับพื้นที่ จะเห็นได้ว่าผลงานมีคุณภาพสูงใกล้เคียงกัน โดยในส่วนผลงานของกลุ่มประติมากรรมผลงานส่วนใหญ่สร้างขึ้นด้วยกระบวนการปั้นหล่อทั้งสิ้น ทั้งนี้อาจเป็นการปั้นหล่อด้วยปูนแล้วทำสีหรือการปั้นแล้วหล่อด้วยโลหะผสม แต่ประติมากร

เมืองคาร์ราว่าส่วนใหญ่สร้างผลงานด้วยหินอ่อนเพราะเป็นวัสดุที่หาได้ง่ายในพื้นที่และมีคุณสมบัติแข็งแรง มีสีสันให้เลือกมากมาย และเนื้อไม่แข็งจนเกินไปจึงเหมาะสมกับการสลัก

สถาบันศิลปะในประเทศอิตาลียังประสบกับปัญหาเรื่องความขาดแคลนอาจารย์ผู้สอนที่มีความรู้ความเข้าใจเรื่องประติมากรรมรูปคน ประกอบกับความไม่ใส่ใจของนักศึกษา เพราะถือเป็นเรื่องที่เรียนรู้ได้ยากกว่าศิลปะร่วมสมัยที่สร้างความน่าตื่นตื้นตันตรงกับความต้องการของวัย จึงทำให้ศาสตร์เหล่านี้กำลังตกอยู่ในภาวะเสี่ยงต่อการสูญหาย ถือได้ว่าภาวะที่เกิดขึ้นกับเมืองคาร์ราว่า ประเทศอิตาลีจะเป็นบทเรียนที่ดีกับสังคมศิลปะในประเทศไทยที่จะใช้เป็นตัวอย่างสำหรับการจัดการป้องกันการสูญเสียวิชาความรู้ที่ถือได้ว่าเป็นมรดกทางศิลปวัฒนธรรมของชาติ